

CZU 334.72(478): 336.565.1

**PROGRAME DE SUSȚINERE A ÎNTREPRINDERILOR MICI
ȘI MIJLOCII DIN REPUBLICA MOLDOVA**

Maria RUSNAC, *studentă, Facultatea de Științe Reale, Economice și ale Mediului,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți*
Conducător științific: **Veronica GARBUZ**, *dr., conf. univ.*

Abstract: *Today, more than ever, small and medium-sized enterprises need our support, new programs, financing. Therefore, any opportunity to cooperate with international organizations to support local business is welcome. The country is blessed*

with enthusiastic entrepreneurs and workers, and national si international donars si has already offered numerous resources and opportunities to SMEs in the Republic of Moldova. The SMEs, also called, the backbone of the economy”, plays an important role in the development of a national economy. In the Republic of Moldova the sector has emerged as a result of the transition from centrally planned to market economy in the late 80s. The SME sector is the largest source of profits and creating new jobs, being the most attractive for economical agents.

Keywords: *financing program, donors, SMEs, economic, development.*

Programul de susținere a statului reprezintă cadrul politic și economico-social de bază pe termen mediu privind dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii și se bazează pe valorile și principiile businessului modern. Conform informațiilor prezentate de Biroul National de Statistica, în prezent întreprinderile mici și mijlocii din Republica Moldova constituie circa 98,3% din numărul total al întreprinderilor din țară.

Organizația pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ODIMM) este o instituție de suport în afaceri cu acoperire națională, subordonată Ministerului Economiei și infrastructurii cu scopul de a susține și dezvolta sectorul Întreprinderilor Mici și Mijlocii. Importanța deosebită acordată IMM în majoritatea țărilor dezvoltate se datorează unor solide fundamente economice și sociale. Instituția oferă asistență pe tot parcursul implementării ideilor de afaceri, de la inițiere, dezvoltare, până la transformarea acestora în istorii de succes. Întreprinderile mici și mijlocii sunt companiile care au cifra de afaceri și numărul de salariați sub o anumită limită [1].

Misiunea ODIMM este de a contribui la sporirea competitivității economiei naționale prin susținerea sectorului IMM din Republica Moldova. Viziunea ODIMM este de a deveni promotorul culturii antreprenoriale ca o condiție esențială pentru dezvoltarea sustenabilă a afacerilor. Echipa ODIMM implementează politicile de stat în domeniul IMM prin oferirea unei game largi de servicii și instrumente de suport în parteneriat cu instituțiile naționale și internaționale. Obiectivele strategice ale ODMM constituie sporire a competitivității IMM pe piața locală și externă, sporirea capacităților de inovare și internaționalizare a IMM, crearea oportunităților de lansare și dezvoltare a afacerilor de succes, în special în zonele rurale, facilitarea accesului IMM la servicii de informare și consultanță în afaceri pentru dezvoltare și creștere, formarea și amplificarea culturii și abilităților antreprenoriale, facilitarea accesului IMM la resurse financiare avantajoase și diversificate. Promovarea dezvoltării infrastructurii de suport în afaceri, stimularea dialogului public-privat, dezvoltarea întreprinderilor cu potențial de creștere și a celor orientate spre export, facilitarea legăturilor de afaceri între IMM și companiile mari naționale și internaționale [1].

Rolul și importanța Organizației pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii decurg din anumite trăsături care fac ca ele să fie mai mult decât o miniatură a întreprinderilor mari, și anume: oferă noi locuri de muncă și constituie un climat propice pentru perfecționarea angajaților, aceștia dobândind experiența necesară pentru a se transfera apoi în întreprinderi mari, unde motivația în muncă este mai mare. Multe produse și procese tehnologice noi au fost create în întreprinderile mici și mijlocii, întrucât întreprinderile mari, deși au compartimente de cercetare puternice, tind să-și canalizeze eforturile spre îmbunătățirea produselor existente, pe care să le

producă apoi în cantități mari, obținând avantaje generate de economia dimensională. Întreprinderile mari nu au aceeași flexibilitate ca și întreprinderile mici și mijlocii.

Întreprinderilor mici și mijlocii, pentru a avea succes, trebuie să-și canalizeze eforturile spre crearea de noi produse și servicii, fiind astfel capabile să-și adapteze rapid producția la schimbările cererii. IMM au rolul de a stimula concurența, un rol activ în crearea unei economii sănătoase și competitive. Ele încurajează concurența în ceea ce privește prețul, designul produselor și eficiența. Fără existența întreprinderilor mici și mijlocii, întreprinderile mari ar deține monopolul pe domenii de activitate. IMM ajută la funcționarea întreprinderilor mari, prin faptul ca anumite activități pot fi mai bine realizate de către întreprinderile mici și mijlocii. Astfel dacă aceste întreprinderi ar fi instantaneu desființate, întreprinderile mari ar fi nevoite să desfășoare multe activități care nu sunt eficiente pentru ele. Activitățile care pot fi mai eficiente realizate în întreprinderile mici și mijlocii sunt aprovizionarea cu materii prime și subansamble (aceste întreprinderi acționând ca subcontractanți pentru întreprinderile mari), respectiv distribuția produselor fabricate de către întreprinderile mari. Datorită acestui fapt, întreprinderile mici și mijlocii continuă să supraviețuiască într-un mediu economic concurențial și constituie o dovadă a funcționării lor eficiente [2]. Dacă ele ar fi ineficiente și nu ar avea o contribuție utilă în economie, atunci ar fi falimentate de concurenții puternici. Fiind un segment economic creator de noi locuri de muncă în sectoare de activitate supuse unor mutații structurale importante, IMM-urile contribuie la stabilitatea socială a zonei respective. IMM-urile au un important rol în asigurarea flexibilității marilor întreprinderi, în sporirea caracterului concurențial al unor piețe. În perioadele de recesiune economică, IMM-urile creează mai multe locuri de muncă decât întreprinderile mari și gestionează mai bine forța de muncă. Marile întreprinderi fracționează procesul de producție în vederea alocării optime a capitalurilor. Pe această cale își asigură controlul global asupra întregului flux de fabricație prin modernizarea echipamentelor și reorganizarea fluxurilor de producție. În țările dezvoltate, acestea cedează IMM-urilor unele operații ale fluxurilor tehnologice, din rațiuni de rentabilizare a execuțiilor lor. Cooperarea între întreprinderi se diversifică și se realizează pe noi coordonate în condițiile dezvoltării IMM. Astfel, unele întreprinderi care produceau produse de serie mare și executau prin cooperare seriile mici și fabricațiile de rutină, în prezent, în vederea sporirii capacității de adaptare la cerințele tot mai diversificate ale beneficiarilor, „cedează” spre a fi executate prin cooperare seriile mari și producția de rutină și își asigură fabricarea prin forțe proprii a seriilor mici și a unicateilor. Asistăm, astfel, la fragmentarea activității întreprinderii ca urmare a executării integrale sau parțiale a operațiilor tehnologice în fabricația pe bază de cooperare [5].

Principalele programe de suport în afaceri pentru IMM din Republica Moldova sunt următoarele:

- 1) Programul Tomata, având termenul de implementare 01.06.2018 – 01.06.2021. Scopul general al programului: contribuirea la îmbunătățirea calității vieții rurale pentru dezvoltarea durabilă a Republicii Moldova. Iar obiectivul specific fiind reducerea disparităților economice și sociale în zonele rurale prin introducerea unor inițiative active de ocupare a forței de muncă, prin dezvoltarea între-

prinderilor mici și mijlocii din mediul rural, bugetul total: 5 000 000 euro grant din fondurile Uniunii Europene – 4 000 000 euro.

ODIMM utilizează două programe naționale de susținere a afacerilor pentru a canaliza sprijinul acordat de Uniunea Europeană beneficiarilor acțiunii: programul PARE 1+1 (Programul național de atragere a remitențelor migrantilor în economia reală a Republicii Moldova) și programul WiB (Women in Business). Sprijinul include servicii de consultanță, îndrumare și instruire, precum și sprijin financiar [6].

2) Organizația de Atragere a Investițiilor și Promovare a Exportului din Moldova implementat de către guvern pe data de 02.02.1999 având următoarele scopuri: de a contribui, în mod sustenabil, la dezvoltarea economică a Republicii Moldova, prin consolidarea competitivității companiilor ce activează sau care intenționează să-și inițieze activitatea pe teritoriul Republicii Moldova în diversificarea piețelor, creșterea exporturilor și dezvoltarea proiectelor investiționale pe teritoriul țării, în conformitate cu prioritățile Ministerului Economiei. Formarea imaginii pozitive a Republicii Moldova pe arena internațională, contribuirea la creșterea gradului de conștientizare a Republicii Moldovei ca destinație de investiții, contribuirea la procesul de atragere a investițiilor, facilitarea dialogului public-privat, în scopul creării unui mediu de afaceri mai bun și mai prosper pentru dezvoltarea sectorului privat și dezvoltarea economică a țării, sprijinirea investițiilor și investitorilor, înainte, în timpul și după procesul de investiții, susținerea întreprinderilor în găsirea de parteneri străini și explorarea de noi piețe, susținerea întreprinderilor în implementarea proiectelor investiționale în Republica Moldova, precum și a celor interesate în exportul produselor moldovenești, implementarea politicilor statului în domeniul atragerii investițiilor, promovării exportului și creșterii competitivității, în conformitate cu prioritățile guvernului, stabilite în strategii și programe naționale, promovarea climatului investițional și a oportunităților investiționale și de export ale Republicii Moldova [3].

3) Asociația Brokerilor Vamali din Republica Moldova are scopul de a oferi consultanță juridică privind legislația vamală, fiscală, comercială și a operațiunilor de vămire a mărfurilor, optimizarea procedurilor vamale și schimb de informații, transport internațional și logistică, depozitarea mărfurilor în regim de „antrepozit vamal” și depozitare provizorie a mărfurilor și unităților de transport, calcularea taxelor vamale, tarifelor ecologice și accizelor la importul mijloacelor de transport [4].

4) Camera de comerț și industrie a Republicii Moldova. Scopurile acestui program sunt: promovarea comerțului și industriei pe plan intern și extern și sprijinirea agenților economici din Republica Moldova în relațiile lor cu autoritățile administrației publice din țară și cu organizațiile specializate din străinătate. Acordarea asistenței în dezvoltarea diferitor genuri de activitate de întreprinzător, ținându-se cont de interesele tuturor agenților economici, sferelor economiei naționale și teritoriilor concrete ale țării, participarea la elaborarea actelor normative care abordează interesele întreprinzătorilor sau care sunt orientate spre înlăturarea barierelor și restricțiilor în funcționarea economiei de piață, ce nu sunt determinate de normele dreptului public. Contribuirea la stabilirea relațiilor dintre subiecții activității de întreprinzător și la organizarea cooperării acestora cu organele de stat. Organizarea învățământului profesional și ridicarea calificării de întreprinzător a membrilor săi,

asigurarea întreprinzătorilor cu informații și acordarea de consultanță. Contribuirea la dezvoltarea activității economice externe și exportului de mărfuri, lucrări și servicii, stabilirea normelor etice, orientate spre garantarea siguranței tranzacțiilor și probității comportării membrilor săi pe piață, excluderea concurenței și parteneriatului neloyal în afaceri, formarea imaginii pozitive a Republicii Moldova pe arena internațională, elaborarea activităților de lobby și advocacy pentru membrii săi, oferirea serviciilor de arbitraj și medieri comerciale interne și internaționale, servicii de brokeraj vamal și a operațiunilor de vămuire, promovarea și dezvoltarea exporturilor pe piețele terțe, consultanță legislativă, fiscală, comercială și vamală [7].

5) Agenția națională de dezvoltare Rurală, având următoarele scopuri: de a oferi servicii în tehnologii avansate agricole și nonagricole și servicii în marketing, acces la piețe și standarde de calitate, economico-financiare și de atragere a investițiilor, formarea imaginii pozitive a Republicii Moldova pe arena internațională, contribuirea la creșterea gradului de conștientizare a Republicii Moldovei ca destinație de investiții, contribuirea la procesul de atragere a investițiilor, promovarea intereselor Republicii Moldova în relația cu instituțiile și asociațiile internaționale în domeniul atragerii investițiilor străine și promovării exportului, colaborarea cu misiunile diplomatice ale Republicii Moldova, precum și furnizarea informațiilor necesare acestora în domeniul promovării exportului și atragerii investițiilor [8].

6) Federația Națională a fermierilor din Republica Moldova are ca scop managementul și planificarea strategică a afacerilor horticole, asigură transferuri tehnologice și inovaționale, mai are și scopul de a oferi studii de fezabilitate și optimizare a afacerilor pomicole, marketing, oferă promovări internaționale și expertiza piețelor de desfacere pe categorii de produse horticole [9].

7) Organizația pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ODIMM). La 21 iunie 2020, ODIMM a semnat contracte de finanțare nerambursabilă în sumă de 7,26 milioane lei cu 37 de beneficiari ai Programului „PARE 1+1”. Antreprenorii beneficiari vor investi în economia națională circa 20 milioane de lei și vor crea circa 150 locuri de muncă. Are ca scop (1) de a susține dezvoltarea și creșterea competitivității întreprinderilor private mici și mijlocii; (2) de a susține dezvoltarea pieței serviciilor de consultanță din Moldova și (3) de a îmbunătăți gradul de competitivitate a companiilor locale de consultanță [10].

Potrivit datelor ODIMM, din totalul companiilor beneficiare de finanțare nerambursabilă, 62 la sută își desfășoară activitatea în agricultură (cultivarea cerealelor și viței-de-vie, cultivarea fructelor (mere, nuci, piersici și cireși), creșterea legumelor în spații protejate, creșterea animalelor și apicultură, 22% activează în domeniul prestării serviciilor, iar 16% – în industria prelucrătoare (producerea mobilei, peștelor, produselor textile etc.)

Beneficiarii sunt din 21 regiuni ale țării, dintre care 8 întreprinderi activează în municipiul Chișinău, 3 întreprinderi în raionul Telenești, câte 2 întreprinderi își desfășoară activitatea în raioanele Basarabeasca, Hîncești, Florești, Cahul, Rîșcani, UTA, Găgăuzia și câte o întreprindere în Călărași, Cimișlia, Dondușeni, Ialoveni, Glodeni, Leova, Nisporeni, Orhei, Soroca, Sîngerei, Strășeni, Ștefan-Vodă, Taraclia și Ungheni. Semnatarii Programului PARE 1+1 urmează să contribuie cu

partea lor de investiție, conform regulii 1+1 din banii câștigați în 13 state: Belgia, Bulgaria, Federația Rusă, Franța, Israel, Italia, Letonia, Marea Britanie, Portugalia, România, Spania, SUA și Sudan. De la începutul anului curent, ODIMM a semnat 70 de contracte de finanțare nerambursabilă în sumă de 14 milioane lei [11].

Programul de Atragere a Remitențelor în Economie „PARE 1+1” are drept scop mobilizarea resurselor umane și financiare ale cetățenilor Republicii Moldova care muncesc peste hotare în dezvoltarea economică durabilă a țării noastre prin stimularea înființării și dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii. Programul funcționează în baza regulii „1+1”, astfel încât fiecare leu investit din remitențe va fi suplinit cu un leu în formă de grant. Beneficiarii de granturi pot fi cetățeni ai Republicii Moldova care muncesc peste hotare și beneficiari de remitențe, rude de gradul I, conform acestor date putem menționa și biroul național de statistică [11]. Indicatorii principali joacă un rol foarte important în activitatea întreprinderilor mici și mijlocii din Republica Moldova.

Tabelul 1. Indicatorii principali privind activitatea întreprinderilor mici și mijlocii (în anul 2017)

	Numărul de unități		Numărul de salariați		Veniturile din vânzări		Profit (+), pierdere (-) până la impozitare
	mii unități	Pondere în total republică, %	mii persoane	Pondere în total republică, %	mil. lei	Pondere în total republică, %	mil. lei
Total întreprinderi mici și mijlocii *	53,6	98,6	323,3	61,2	137 506,1	41,5	10 568,9
din care:							
întreprinderi mijlocii	1,3	2,4	103,5	19,6	45 237,0	13,7	3 322,9
întreprinderi mici	6,1	11,2	112,0	21,2	56 090,4	16,9	3 811,5
întreprinderi micro	46,2	85,0	107,8	20,4	36 178,7	10,9	3 434,4

Sursa: [12]

Analiza evoluției ÎMM ne indică creșterea veniturilor din vânzări în medie pe o întreprindere în anul 2017, care au constituit 3 322,9 mii lei sau cu 146,3 mii lei mai mult față de anul 2016. Veniturile din vânzări ale ÎMM în medie pe un salariat la fel au crescut comparativ cu anul precedent cu 26,8 mii lei și au constituit 425,4 mii lei în mediu pe un salariat [12]. Numărul de salariați în medie pe o întreprindere în anul 2017 a constituit 6 persoane. Aceasta putem să observăm în tabelul de mai sus.

Tabelul 2. Indicatorii principali privind activitatea întreprinderilor mici și mijlocii (în anul 2018)

	Numărul de unități		Numărul de salariați		Veniturile din vânzări		Profit (+), pierdere (-) până la impozitare
	mii unități	Pondere în total republică, %	mii persoane	Pondere în total republică, %	mil. lei	Pondere în total republică, %	mil. lei
Total întreprinderi mici și mijlocii *	55,7	98,7	328,0	60,7	144 159,9	40,4	11 219,4
din care:							
întreprinderi mijlocii	1,3	2,3	99,3	18,4	44 738,8	12,5	3 544,4
întreprinderi mici	6,4	11,3	117,0	21,7	60 531,5	17,0	4 536,4
întreprinderi micro	48,0	85,1	111,7	20,7	38 889,6	10,9	3 138,6

Sursa: [12]

Datele reprezentate în tabelul 2 denotă ideea creșterii profitului întreprinderilor mici și mijlocii față de anul precedent reprezentat în tabelul 1, însă întreprinderea micro e în descreștere.

Tabelul 3. Indicatorii principali privind activitatea întreprinderilor mici și mijlocii (în anul 2019)

	Numărul de unități		Numărul de personal		Veniturile din vânzări		Profit (+), pierdere (-) până la impozitare
	mii unități	Pondere în total republică, %	mii persoane	Pondere în total republică, %	mil. lei	Pondere în total republică, %	mil. lei
Total întreprinderi mici și mijlocii*	55,9	98,6	335,8	61,6	157 335,6	39,5	12 386,0
din care:							
întreprinderi mijlocii	1,4	2,4	102,9	18,9	50 421,6	12,7	3 572,7
întreprinderi mici	6,5	11,4	118,6	21,8	63 515,7	16,0	5 341,4
întreprinderi micro	48,1	84,7	114,2	21,0	43 398,3	10,9	3 471,9

Sursa: [12]

În tabelele de mai sus sunt reprezentați indicatorii principali privind activitatea întreprinderilor mici și mijlocii (în perioada 2017-2019). Observăm creșterea profitului, numărul mediu anual de salariați (numărul mediu scriptic al personalului în perioada de gestiune), menținându-se aproximativ pe același număr echilibrat, până la 114,2 mii persoane (21,0%), realizează o cifră anuală de afaceri (venituri din vânzări) de până la 50 de milioane de lei sau dețin active totale (active imobilizate și active circulante) de până la 50 de milioane de lei. Pentru satisfacerea în condiții optime a cerințelor, la nivelul fiecărei localități este necesar ca unitățile de industrie mică să se ramifice astfel încât să fie cât mai aproape de resursele locale ce trebuie valorificate [12].

În concluzie, putem menționa că IMM constituie sectorul economic cel mai dinamic și profitabil din Republica Moldova și are cele mai mari perspective de dezvoltare. Agenția Națională pentru Întreprinderile Mici și Mijlocii, organism guvernamental, se preocupă de elaborarea și derularea programelor de dezvoltare a IMM, prin intermediul organizațiilor sau investițiilor de drept privat. Programul de susținere a afacerilor cu potențial înalt de creștere și internaționalizarea IMM joacă un rol foarte important atât în Republica Moldova, cât și în alte țări. Deci, participarea întreprinderilor mici și mijlocii la procesul de redresare a economiei țării este factorul-cheie al dezvoltării sale multilaterale.

Bibliografie:

1. *Organizația pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și mijlocii* [online] [citat 20.03.2021]. Disponibil: <https://mec.gov.md/ro/content/organizatia-pentru-dezvoltarea-intreprinderilor-mici-si-mijlocii>
2. *Rolul și importanța Întreprinderilor Mici și mijlocii în Republica Moldova* [online] [citat 20.03.2021]. Disponibil: <https://www.stiucum.com/management/managementul-intreprinderii/Rolul-si-importanta-intreprind24411.php>
3. *Organizația de Atragere a Investițiilor și Promovare a Exportului din Moldova* [online] [citat 20.03.2021]. Disponibil: <http://dcfta.md/organizatia-de-atragere-a-investitiilor-si-promovare-a-exportului-din-moldova-miepo>

4. *Asociația Brokerilor Vamali din Republica Moldova* [online] [citat 20.03.2021]. Disponibil: <https://companii.md/ru/kompanii/asociatia-brokerilor-vamali-din-republica-moldova/>
5. *Fragmentarea activității întreprinderii ca urmare a executării integrale sau parțiale* [online] [citat 20.03.2021]. Disponibil: <https://www.stiucum.com/management/managementul-intreprinderii/Managementul-operational-in-in95111>.
6. *Programul de suport „Tomata” în IMM din Republica Moldova* [online] [citat 20.03.2021]. Disponibil: <https://agrointel.ro/128877/programul-tomata-2020-termene-cerere-acte-necesare-conditii-plati/>
7. *Camera de comerț și industrie în Republicii Moldova* [online] [citat 20.03.2021]. Disponibil: <http://dcfta.md/rus/camera-de-comert-si-industrie-a-republicii-moldova-cci>
8. *Agenția Națională de dezvoltare Rurală în Republica Moldova* [online] [citat 20.03.2021]. Disponibil: <http://paginideaur.md/ru/advertiser/biznes-i-finansy/audit-i-konsalting/9255-agentia-nationala-de-dezvoltare-rurala-acsa-natsionalnoe-agentstvo-po-razvitiyu-sela>
9. *Federația Națională a fermierilor din Republica Moldova* [online] [citat 20.03.2021]. Disponibil: <https://go.mail.ru/search?fr=ps&gp=843253&q=Federatia%20Nationala%20a%20fermierilor%20din%20Republica%20Moldova>
10. *Alte programe de suport în afaceri* [online] [citat 20.03.2021]. Disponibil: <https://www.odimm.md/ro/component/content/article?id=64:programe>
11. *ODIMM în colaborare cu 37 de beneficiari ai Programului „PARE 1+1”* [online] [citat 20.03.2021]. Disponibil: <https://mei.gov.md/ro/content/odimm-semnat-contracte-de-finantare-nerambursabila-cu-37-de-beneficiari-ai-programului-pare>
12. *Indicatorii principali privind activitatea întreprinderilor mici și mijlocii din Republica Moldova (în perioada 2017-2019)* [online] [citat 20.03.2021]. Disponibil: <https://statistica.gov.md/category.php?l=ro&idc=368>